

Bachelorscriptie

Communicatie- en informatiewetenschappen

De invloed van eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes en emoties van jongvolwassen kijkers

‘The influence of eudaimonic entertainment on young adults’ death attitudes and emotions’

Radboud Universiteit

Faculteit der Letteren

Bachelorscriptie thema: Tragische films

Scriptiebegeleider: Dr. Kobie van Krieken | **Tweede beoordelaar:** Dr. Lotte Hogeweg

Student: Chymana van Welij (s1089409) | **Academiejaar:** 2022/2023 | **Datum:** 09 juni 2023 |

Aantal woorden: 6.627 | **Cursuscode:** 2223 Bachelorscriptie (SCRSEM2 V)

Abstract

De dood roept vaak ongemak en negatieve emoties op in tragische verhalen, zowel fictief als in het echte leven. Vooral jongeren lijken een hogere angst voor de dood te hebben in vergelijking tot ouderen. Dit onderzoek richt zich op de mogelijke invloed van doodsattitudes van personages in eudaimonisch entertainment en wat voor effect dit teweeg kan brengen op de doodsattitudes en emoties van jongvolwassen kijkers. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is een experiment uitgevoerd waarbij één aflevering van de serie Grey's Anatomy is gemanipuleerd. In de aflevering toonde Maggie Pierce verschillende doodsattitudes tegenover de dood van haar moeder. Zo zijn er twee fragmenten ontstaan waarin het personage een accepterende of ontkennende houding aannam, die respectievelijk vertoond werd in de condities, acceptatie of ontkenning. De fragmenten werden opgevolgd met het beantwoorden van items over zowel doodsattitudes en emoties. Om eventuele verschillen in doodsattitudes na het bekijken van de fragmenten te kunnen waarnemen is er gebruik gemaakt van een controleconditie. Binnen deze conditie werden deelnemers gevraagd de vragenlijst met items over doodsattitudes te beantwoorden. Het experiment werd online uitgevoerd via Qualtrics onder 96 jongeren (18-30 jaar) die de Nederlandse taal spraken en willekeurig verdeeld waren onder de acceptatie, ontkenning of controleconditie. De fragmenten toonden geen significant effect op de doodsattitudes van de deelnemers. Daarentegen suggereren de resultaten dat jongeren over het algemeen een neutrale accepterende houding hebben ten opzichte van de dood. Echter, de doodsattitudes van het personage hadden invloed op zowel positieve als negatieve emoties bij de deelnemers in de acceptatie- en ontkenningconditie. Zo bleken in de ontkenningconditie de emoties significant hoger te liggen in vergelijking met de deelnemers van de acceptatieconditie. Op basis hiervan wordt verder onderzoek naar de doodsattitudes van jongeren aanbevolen, evenals het toevoegen van een variabele zoals identificatie om te observeren of dit leidt tot het ervaren van sterkere emotionele reacties.

Introductie

De dood is een universeel thema dat in de westerse cultuur wordt vermeden vanwege het stigma dat eromheen hangt (Manceau & Tissier-Desbordes, 2006). Als gevolg roept blootstelling aan de dood, zowel fictief als in het echte leven, veel (negatieve) emoties op bij mensen (Furer & Walker, 2008). Desondanks blijft het relevant voor eenieder, aangezien het slechts een kwestie van tijd is tot er kennis wordt gemaakt met deze emotionele gebeurtenis. Het onderzoek van Russac et al. (2007) verschaft opmerkelijke inzichten met betrekking tot de houding op het ervaren of observeren van de dood, waarbij een significant generatieverschil in de houding tegenover de dood (doodsattitude) tussen jongeren en ouderen werd aangetoond. Bij jongeren, zowel vrouwen als mannen van 20 tot 30 jaar, is een hoge piek in de doodsattitude *death anxiety* (angst voor de dood) waargenomen.

Zo lijken jongvolwassenen de dood zeer beangstigend te vinden (Russac et al., 2007; Das et al., 2019). Hierdoor ontstaat de verwachting dat jongvolwassenen een ontkennende doodsattitude ontwikkelen en dit onderwerp liever vermijden. Echter, in films en televisieseries is het vrijwel onmogelijk om de dood te vermijden (Van Heertum et al., 2010). Invloeden van eudaimonisch entertainment, zoals verschillende doodsattitudes van het personage met bijbehorende positieve en veelal verwachte negatieve emoties, confronteert de kijker juist met de dood (Gibson, 2001). Het observeren van een personage in film of televisieseries die met een tragische gebeurtenis moet omgaan, kan leiden tot een transportatie van de kijker naar die belevingswereld. Deze ‘transportatie’ stelt de kijker in staat om de houdingen en emoties van de personages te observeren en zodoende als eigen te ervaren of over te nemen (Bandura, 1977; Gerrig, 1993). Dit onderzoek richt zich op de invloed van televisieseriepersonages met een accepterende of ontkennende doodsattitude in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes en emoties van jongvolwassen kijkers.

Eudaimonisch entertainment en doodsattitudes

Eudaimonisch entertainment is een amusementsvorm die bijdraagt aan het bevorderen van het menselijk welzijn en het geven van diepzinnigheid aan het leven (Oliver et al., 2018). In het kader van dit onderzoek verwijst eudaimonisch entertainment naar tragische fragmenten over de dood die kijkers kunnen aanzetten tot reflectie op hun eigen leven. Deze vorm van entertainment kan bijdragen aan persoonlijke groei op het gebied van psychisch welzijn door middel van kritische zelfevaluatie (Oliver & Bartsch, 2010; Slater, Oliver & Appel, 2016). Eudaimonisch entertainment komt voornamelijk terug in dramatische en tragische films of televisieseries waarin verschillende personages droevige gebeurtenissen meemaken (De Graaf & Das, 2022).

Een voorbeeld van een serie die later in het onderzoek terugkomt, is *Grey's Anatomy*. Dit is een langlopende medische dramaserie die vaak complexe en taboedoorbrekende thema's aansnijdt. Een terugkomend onderwerp in de serie is dat verschillende personages herhaaldelijk geconfronteerd worden met moeilijke gebeurtenissen, zoals een overlijden. Elk personage reageert hier emotioneel anders op en vertoont daardoor ook verschillende houdingen ten opzichte van de dood (Freytag & Ramasubramanian, 2019). Hoewel het onderzoek van Greenberg et al (1986) suggereert dat mensen de neiging hebben om de dood te vermijden, blijft de serie *Grey's Anatomy* een groot aantal kijkers aantrekken (Freytag & Ramasubramanian, 2019). Op basis van deze bevindingen wordt voorzichtig de verwachting gewekt dat eudaimonisch entertainment de confrontatie aangaat met de kijkers en mogelijk invloed heeft op hun bereidheid om te reflecteren op de betekenis van de dood in hun eigen leven.

Deze verwachting kan worden ondersteund door het onderzoek van Schiappa et al. (2004), waarin wordt gesuggereerd dat de manier waarop personages met situaties van de dood omgaan, een mogelijke impact kan hebben op de kijker. Dit sluit aan bij Bandura's *social learning theory* (1977), die stelt dat nieuw sociaal gedrag wordt aangeleerd door middel van observatie en imitatie van anderen. Tragische films of series waarin personages een bepaalde doodsattitude uitbeelden, kunnen bij de kijker mogelijk leiden tot het overnemen van dezelfde doodsattitude, wat betekent dat een doodsattitude gaat over het aannemen van een bepaalde houding tegenover de dood (Niemic & Schulenberg, 2011).

In dit onderzoek ligt de focus op een accepterende of ontkennende doodsattitude. Daarnaast worden de definities over de doodsattitudes ontkenning en acceptatie uit onderzoeken van Wong et al. (1994) en Niemic en Schulenberg (2011) aangehouden. In deze onderzoeken wordt ontkenning beschreven als *fear of death* (angst voor de dood) en *death*

avoidance (het ontwijken van de dood). Onder een accepterende doodsattitude vallen *neutral acceptance* (neutrale houding tegenover de dood), *escape acceptance* (loslaten van pijn) en *approach acceptance* (het positief omarmen van een tragische gebeurtenis die leidt tot het geloven in een betere toekomst). Deze doodsattitudes vormen de basis van het onderzoek om te analyseren wat voor invloed de houdingen van personages hebben op de kijker en welke (positieve of negatieve) emoties daarbij worden opgewekt.

Emoties en jongvolwassen kijkers

In tegenstelling tot doodsattitudes, die gevormd worden door overtuigingen en gebeurtenissen, passen emoties zich direct aan op de situatie en de persoon. Emoties kunnen voortdurend veranderen en een doodsattitude zal dat minder snel doen (Frijda, 1986). Het bekijken van eudaimonisch entertainment kan verschillende emoties oproepen. Kijkers kunnen positieve gevoelens ervaren, zoals warmte, genegenheid en begrip. Aan de andere kant kunnen kijkers ook negatieve gevoelens ervaren, zoals angst, verdriet en pijn (Oliver, 2008). Volgens Bandura's *social learning theory* (1977) kan het observeren van een personage dat iets tragisch doormaakt, de kijker in staat stellen om emoties over te nemen. Dit vermogen om dezelfde emoties te ervaren, wordt sterker geacht wanneer de kijker zich identificeert met het personage. Door identificatie ontstaat er een emotionele connectie tussen de kijker en het personage, wat de overname van emoties versterkt (Giles, 2002). Bovendien werd er in de contentanalyse van Tenzek en Nickels (2017) gesteld dat personages die zich bezighouden met de verwerking van de dood en de bijbehorende emoties, zoals verdriet, frustratie en pijn, mogelijk een voorbeeld kunnen zijn voor jonge kijkers,

Aansluitend verklaren meerdere studies dat er per generatie verschillende niveaus van *fear of death* worden gevonden door blootstelling aan de dood. Dit verschil in *fear of death* is vooral opmerkelijk tussen jongvolwassenen in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar en ouderen van 60 tot 80+ jaar (Wong et al., 1994; Russac et al., 2007). Dit verschil tussen jongvolwassenen en ouderen kan verklaard worden doordat ouderen vaker blootgesteld zijn aan de dood, terwijl jongvolwassenen gemiddeld slechts een beperkt aantal ervaringen met de dood hebben gehad (Maxfield et al., 2007). Deze groep van jongvolwassenen komt voornamelijk in aanraking met de dood via mediaberichten, verhalen en fragmenten van films of televisieseries (Coombs, 2014). Dit wekt de suggestie dat jongvolwassenen het lastig vinden om met de dood om te gaan en het mogelijk is dat een ontkennende doodsattitude negatieve emoties kan activeren (Cicirelli, 2001).

Zo toont het onderzoek van Das et al. (2019) aan dat jongvolwassenen die door eudaimonisch entertainment blootgesteld werden aan de dood, verschillende reacties teweegbrachten. De focus werd daarbij gelegd op wat de invloed van verschillende filmeendes had op de doodsattitudes: angst voor de dood, vermijding van de dood en acceptatie van de dood. Het experiment toonde in drie condities dezelfde personages met andere doodsattitudes of emoties en een positief, negatief en zowel positief als negatief filmeinde. Het filmeinde met gemengde emoties, veroorzaakte een activatie op de doodsattitudes angst voor de dood en vermijding. De jongere deelnemers toonden ook aan dat emoties zoals verdriet en angstige gedachten over de dood onderdrukt werden. Als het hoofdpersonage het overleefde, werd juist een verlaging van negatieve doodsattitudes gemeten en waren de emoties positiever (Das et al., 2019).

Doodsattitudes, emoties en eudaimonisch entertainment

In de huidige literatuur is aangetoond dat eudaimonisch entertainment, zoals films en televisieseries, een effect kunnen hebben op de emoties en doodsattitudes van deelnemers (Das en te Hennepe, 2022; De Graaf en Das, 2022). Bovendien tonen de studies van Das et al. (2019) en Das en te Hennepe (2022) ook aan dat zowel positieve als negatieve emoties tegelijkertijd ervaren werden, dit wordt vaak omschreven als *mixed affect*. Deze emoties werden teweeggebracht door het bekijken van tragische fragmenten waarin een personage overleed. Deze onderzoeken wekken de verwachting dat eudaimonisch entertainment invloed heeft op de positieve en of negatieve emoties van kijkers. Dit geldt ook voor een ontkennende of accepterende doodsattitude van een personage op de doodsattitude van kijkers.

Het doel van dit onderzoek in kaart gebracht

Dit onderzoek vult de literatuur van Niemiec en Schulenberg (2011) aan, waarin wordt gesuggereerd dat films of series de mogelijkheid hebben om de angst voor de dood te verminderen of te verhogen. Bovendien werd er aangehaald in het onderzoek van Niemiec en Schulenberg (2011) dat er weinig empirisch onderzoek is gedaan naar de verschillen in doodsattitudes en dat hier meer de nadruk op moet worden gelegd voor mogelijke educatieve en praktische doeleinden.

Eveneens vult dit onderzoek de literatuur van Das en te Hennepe (2022) aan, waarin geconstateerd wordt dat er meer onderzoek gedaan moet worden naar hoe kijkers reflecteren op de dood en de verwerking van bijkomende emoties. In dit onderzoek van Das en te Hennepe (2022) wordt specifiek het begrip *mixed affect* benoemd. Dit gaat om het tegelijk ervaren van positieve en negatieve emoties en de mogelijke effecten die zich voordoen door het bekijken van eudaimonisch entertainment.

Daarnaast wordt er in de bestaande literatuur veel focus gelegd op doodsattitudes bij kinderen (Cox et al., 2005; Graham et al., 2018). Voor dit onderzoek is het daardoor relevant om nadruk te leggen op een andere doelgroep, zoals jongvolwassenen. In de huidige literatuur ontbreekt informatie over hoe jongvolwassenen omgaan met de dood en wat voor invloeden van personages in eudaimonisch entertainment een mogelijk effect teweegbrengen op de doodsattitudes of emoties van deze groep. Zo is er meerdere keren gerefereerd naar het onderzoek van Russac et al. (2017), waarin aangetoond wordt dat de angst voor de dood juist toeneemt bij jongvolwassenen van 20 tot 30 jaar.

De verwachting van dit onderzoek

Kortom, naar aanleiding van de bestaande literatuur is de verwachting dat wanneer een personage in een televisieserie een accepterende of ontkennende doodsattitude toont, de kijker de desbetreffende doodsattitude zal overnemen. Daarnaast wordt verondersteld dat na het bekijken van tragische gebeurtenissen, de kijker respectievelijk meer positieve of negatieve emoties ervaart. Hieruit vloeien de volgende onderzoeksvragen voort:

- 1) Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes van jongvolwassen kijkers?
- 2) Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de emoties van jongvolwassen kijkers?

Samengevat is er tot nu toe nog geen onderzoek verricht naar invloed van ontkenning en acceptatie als doodsattitudes en de samenhang van positieve en negatieve emoties in eudaimonisch entertainment bij jongvolwassen kijkers. Het verkrijgen van nieuwe inzichten op de mogelijke relatie tussen de doodsattitudes van het personage en de reacties van jongvolwassen kijkers kan dan ook van groot belang zijn. Dit kan bijdragen aan de ontwikkeling van educatieve hulpmiddelen die mensen onderwijzen en hen daardoor voorbereiden op wat de dood inhoudt of hen ondersteunen in het verwerken van de dood en het verminderen van de angst voor de dood.

Methode

Proefpersonen

In dit experiment hebben 100 jongvolwassenen deelgenomen. Van deze 100 jongvolwassenen zijn er vier deelnemers uitgesloten door het niet correct beantwoorden van de controlevragen. Hierdoor kan worden aangenomen dat hun antwoorden geen bijdrage leveren aan het experiment. Onder instrumentatie wordt meer aandacht besteed aan wat de controlevragen beoogde te meten. Het definitieve aantal participanten in de streekproef bedraagt 96 jongvolwassenen die Nederlands verstaan of spreken (59,4% vrouw, 39,6% man en 1% wilde hier niks over mededelen). De leeftijd in deze steekproef varieerde tussen de 18 en 30 jaar ($M = 23.46$, $SD = 3.00$). De opleidingsniveaus liepen uiteen van middelbare school (10,4%), middelbare beroepsonderwijs (mbo) (17,7%), hoger beroepsonderwijs (hbo) (42,7%) tot aan wetenschappelijk onderwijs (wo) (29,2%).

Uit een chi-kwadraattoets bleek dat geslacht gelijk verdeeld was over deze drie condities ($\chi^2 (4) = 1.68$, $p = .795$). Dit gold ook voor het opleidingsniveau ($\chi^2 (6) = 7.46$, $p = .281$). Uit de uitgevoerde chi-kwadraattoets bleek geen significant verschil in de verdeling van moedertaal en condities bij Nederlandstalige deelnemers ($\chi^2 (2) = 1.65$, $p = .438$). In dit experiment gaven drie deelnemers aan dat Nederlands niet hun moedertaal was. Tijdens het experiment hebben zij geen hinder ondervonden. Daarom is besloten om de gegevens van deze deelnemers toch in het experiment op te nemen.

Ook werd aan de deelnemers gevraagd of ze bekend waren met de serie Grey's Anatomy. Uit de chi-kwadraattoets bleek er geen significant verschil te zijn in bekendheid tussen de condities acceptatie en ontkenning ($\chi^2 (3) = 1.75$, $p = .626$). Dit betekent dat de deelnemers niet bevoordeeld waren tijdens het bekijken van het fragment en het invullen van de daaropvolgende vragenlijst.

Materiaal

Onafhankelijke variabele (met twee niveaus): De houding van een televisiepersonage dat een accepterende (1) of ontkennende (2) doodsattitude aannam.

De onafhankelijke variabele werd geoperationaliseerd door een personage in een televisieserie dat een tragische gebeurtenis doormaakte en daarin de doodsattitude acceptatie of ontkenning aannam. Het stimulusmateriaal bestond uit een aflevering van de medische dramaserie Grey's Anatomy uit seizoen 13, aflevering 18. De aflevering werd in twee fragmenten opgedeeld. De

keuze voor één specifieke aflevering was gebaseerd op het zoveel mogelijk minimaliseren van ruis. Dat gold ook voor de tijdsduur van de fragmenten die per conditie ongeveer hetzelfde was. Deze keuze kwam voort uit onderzoek van Das en te Hennepe (2022), die aanbevalen om de dood en lengtes van fragmenten gelijk aan elkaar te houden voor vervolgonderzoek. De vragenlijsten zijn via Qualtrics geoperationaliseerd.

Aflevering stimulusmateriaal

In deze aflevering wordt het verhaal verteld van dr. Maggie Pierce, een cardiothoracaal (hart)chirurg in het Grey Sloan Memorial ziekenhuis. Haar moeder, Diane Pierce, ligt in het ziekenhuis voor een behandeling tegen borstkanker. Maggie probeert er alles aan te doen om de dood van haar moeder te voorkomen en negeert de kans dat haar moeder het mogelijk niet overleeft. Maggie neemt een ontkennende doodshouding aan die wordt gezien als het ontwijken van advies over mogelijke behandelingen die gericht zijn op levenskwaliteit. Maggie negeert het advies en kiest voor levensverlengende behandelingen die mogelijk pijnlijk en lastig vol te houden zijn. Maggies moeder luistert voornamelijk naar haar dochter. Deze keuze veroorzaakt een lijdensweg. De collega's, familie en vrienden van Maggie doen er alles aan om haar te laten inzien dat dit niet de juiste behandeling is voor haar moeder. Gedurende de aflevering gaat het plotseling erg slecht met Maggies moeder. Hierdoor begint Maggie een accepterende doodshouding aan te nemen. Dit komt door het gesprek dat ze heeft gehad met haar moeder en door het advies van Dr. Meredith Grey. Ze probeert er het beste van te maken en gaat hierdoor voor levenskwaliteit in plaats van voor levensverlengende behandelingen. Door deze ontwikkeling gaat ze anders om met de naderende dood van haar moeder in vergelijking tot het begin van de aflevering. Ze accepteert dat het lijden van haar moeder genoeg is geweest.

De conditie acceptatie:

De conditie acceptatie bestond uit een fragment waarin werd aangetoond hoe Maggie Pierce (dr. Pierce) een accepterende doodshouding aannam tegenover de dood van haar moeder. In dit fragment kreeg de deelnemer te zien wat de uitslag was van Maggies moeder (Diane Pierce). De focus lag voornamelijk op het moment waarop haar moeder aangaf dat het einde naderde. Dr. Meredith Grey gaf daarna advies aan Maggie dat ze er het beste van moest maken. Maggie nam dit advies ter harte, wat leidde tot een mooi moment tussen moeder en dochter waarin ze dingen bespraken. Dit eindigde met het vredige overlijden van haar moeder.

De conditie ontkenning:

De conditie ontkenning bestond uit een fragment waarin Maggie Pierce er alles aan deed om de dodelijke uitslag van haar moeders borstkanker te voorkomen. In dit fragment negeerde Maggie alle adviezen over behandelingen voor het bevorderen van de levenskwaliteit en streefde ze naar levensverlengende behandelingen. Het kenmerkende moment waarin de doodsattitude ontkenning het meest zichtbaar was, was toen Maggie en haar moeder te horen kregen dat de kanker was uitgezaaid naar de buik. Maggie bleef strijden en gaf niet op. Maggie begon een onderzoek naar alternatieve behandelingen. Hierdoor kwam haar moeder in een experimentele proef terecht zonder indicatie dat het de kanker zou genezen. Deze keuze leverde een lijdensweg op waarbij je Maggies moeder achteruit zag gaan en ze uiteindelijk overleed in de aflevering.

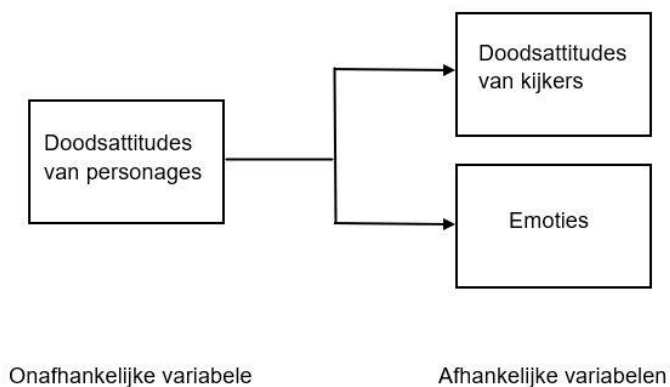
De controleconditie:

De controle conditie werd ingezet om het verschil in doodsattitudes te kunnen vergelijken tussen de proefpersonen. Deze vergelijking is tussen de condities met fragmenten en de conditie zonder fragmenten. In deze conditie zijn de deelnemers alleen blootgesteld aan een vragenlijst met items over doodsattitudes.

Onderzoeksontwerp

In dit onderzoek werden drie condities met elkaar vergeleken in een tussenproefpersoonontwerp. De 96 participanten zijn willekeurig toegewezen aan de drie condities. In de acceptatieconditie namen 32 participanten deel, in de ontkenningconditie 26 en 38 in de controleconditie. In de condities acceptatie en ontkenning werd de onafhankelijke variabele de doodsattitude acceptatie of ontkenning van het personage getoond. Na het bekijken van de fragmenten werden de afhankelijke variabelen doodsattitudes en emoties van de kijkers gemeten via één vragenlijst met items uit twee schalen.

Daarnaast werd er gebruik gemaakt van een controlegroep waarbij er geen fragment te zien was. De deelnemers in deze conditie vulden een vragenlijst met items over doodsattitudes in. De controlegroep diende om aan te geven of er daadwerkelijk een verschil zou zijn in de doodsattitudes van deelnemers in de condities acceptatie en ontkenning na het bekijken van de fragmenten. Deze groep vulde de vragenlijst dus in zonder een fragment te bekijken.

Figuur A. Het analysemode

Instrumentatie

Na het bekijken van de fragmenten werd aan de deelnemers in de condities acceptatie en ontkenning gevraagd door middel van twee items op een 7-punts Likertschaal (1 = ‘helemaal niet’ – 7 = ‘heel erg’) om aan te geven of het personage Maggie Pierce in het fragment een accepterende of ontkenkende houding aannam. De twee vragen die werden gesteld waren: ‘In hoeverre vond je dat Maggie de ziekte van haar moeder probeerde te accepteren?’ en ‘In hoeverre vond je dat Maggie de ziekte van haar moeder probeerde te ontkennen’. Dit diende als manipulatiecheck om te controleren of de fragmenten de beoogde doodsattitudes vertoonden en opgemerkt werden door de deelnemers.

Om de doodsattitudes van de deelnemers te meten in de condities met fragmenten en de conditie zonder fragment, werd de Death Attitude Profile-Revised 7-punts Likertschaal van Wong et al. (1994) gebruikt (1 = ‘helemaal mee oneens’ – 7 = ‘helemaal mee eens’). Deze vragenlijst bestond uit 32 vragen (items) die waren gecategoriseerd in vijf onderdelen en die de doodsattitudes van de kijkers maten. De betrouwbaarheid van deze items was uitstekend. De doodsattitudes op deze Likertschaal waren als volgt: angst voor de dood (*fear of death*) ($\alpha = .89$) met 7 items zoals ‘De onzekerheid van het niet weten wat er gebeurt na de dood baart mij zorgen’ en ‘Ik heb een intense angst voor de dood’, vermindering van de dood (*death avoidance*) ($\alpha = .91$) met 5 items zoals ‘Ik vermijd gedachten over de dood ten allen tijden’ en ‘ik probeer zo min mogelijk over de dood na te denken’, neutrale acceptatie tegenover de dood (*neutral acceptance*) ($\alpha = .85$) met 5 items zoals ‘De dood is simpelweg een onderdeel van het proces van het leven’ en ‘De dood is een natuurlijk aspect van het leven’, omarmen van de dood (*approach acceptance*) ($\alpha = .92$) met 10 items zoals ‘De dood houdt een belofte in van een nieuw en heerlijk leven’ en ‘Ik zie de dood als een overtocht naar een eeuwige en zalige plek’ en bevrijding door de dood (*escape acceptance*) ($\alpha = .87$) met 5 items zoals ‘Ik zie de

dood als een bevrijding van de last van dit leven’ en ‘Ik beschouw de dood als een bevrijding’. Alle items van doodsattitudes in de vragenlijst zijn terug te vinden in **bijlage 1**.

Daarnaast werd de Positive and Negative Affect Schedule 7-punts Likertschaal van Watson et al. (1988) gebruikt (1 = ‘helemaal mee oneens’ – 7 = ‘helemaal mee eens’) om de emoties van de deelnemers te meten na het bekijken van de condities met fragmenten. De betrouwbaarheid van de vragen zijn uitstekend met 10 items over positieve emoties ($\alpha = .78$) zoals ‘Het fragment wekte de emotie geïnteresseerd bij mij op’ en 10 vragen over negatieve affecten ($\alpha = .92$) met ‘Het fragment wekte de emotie overstuur raken bij mij op’. Alle items van emoties in de vragenlijst zijn terug te vinden in **bijlage 2**.

Aan het einde van de fragmenten werden twee controlevragen gesteld, zoals te zien is in **tabel 1**. De controlevragen diende om aan te tonen of de deelnemers daadwerkelijk het fragment hadden bekeken. Als een van de twee vragen correct werd beantwoord, werden de data opgenomen in de analyse. Als geen van de vragen correct werd beantwoord, kon er niet worden gegarandeerd dat de deelnemers het fragment aandachtig hadden bekeken. In het geval van onjuiste antwoorden werden de deelnemers uitgesloten van de dataset.

Tabel 1. Controlevragen conditie acceptatie en ontkenning

Controlevragen conditie acceptatie

---

1)	Wat voor operatie cap draagt Maggie?	Meerdere kleuren	Witte kleur	Rode kleur
2)	Wat zijn Maggie en Diane aan het doen net voordat Diane sterft?	Nagels lakken	TV kijken	Boek lezen

---

Controlevragen conditie ontkenning

---

1)	Wat voor operatie cap draagt Maggie?	Meerdere kleuren	Witte kleur	Rode kleur
2)	Waar is de borstkanker van Diane Pierce naar uitgezaaid?	In de buik	In de longen	in de lever

---

Procedure

De proefpersonen die benaderd werden, kwamen uit de kenniskringen en omliggende connecties van de onderzoekers of werden geworven via sociale media. De proefpersonen zijn online uitgenodigd om deel te nemen aan het experiment. In de uitnodiging werd gevraagd of ze wilden deelnemen aan een vragenlijst van ongeveer 5 tot 20 minuten. Daarbij zijn de proefpersonen voorzien met een link naar de vragenlijst. In de uitnodiging werd expliciet vermeld om gebruik te maken van webbrowsers Firefox en Google Chrome voor een optimale gebruikservaring. Andere browsers hadden moeite met het afspelen van de content. Daarnaast werd benadrukt dat de gegeven antwoorden volledig anoniem zijn. De proefpersonen werden bij deelname aan het onderzoek, willekeurig toegewezen aan de drie verschillende condities.

Deelnemers werden aangemoedigd om een omgeving te kiezen waar de proefpersonen zich op hun gemak voelden. Hierdoor was de verwachting dat er minder externe invloeden zouden ontstaan. Bovendien werd in de inleiding van Qualtrics gevraagd om de fragmenten met een koptelefoon te bekijken in een omgeving met zo weinig mogelijk externe prikkels. Dit gold alleen voor de condities met een fragment, dus acceptatie en ontkenning. De proefpersonen die willekeurig toegewezen waren in de controle conditie werden gevraagd om in een rustige omgeving een vragenlijst in te vullen.

De deelnemers werden voorzien van belangrijke achtergrondinformatie en foto's van de personages, inclusief naam en functie, zodat ze voldoende kennis hadden om de fragmenten te begrijpen. Na het bekijken van de fragmenten verschenen de controlevragen op het scherm en konden de proefpersonen vervolgens beginnen met het invullen van de vragenlijst. Daarnaast is er ook aan de deelnemers gevraagd of zij een formulier wilden ondertekenen. Hierin werd expliciet aangegeven, dat door het ondertekenen van het formulier, de deelnemers toestemming gaven om gebruik te mogen maken van hun (geanonimiseerde) gegevens voor het onderzoek.

Statistische toetsing

Om de onderzoeksvragen te kunnen analyseren werden verschillende statistische methoden gebruikt. Voor de Death Attitude Profile-Revised 7-punts Likertschaal van Wong et al., 1994, werd een onafhankelijke eenweg variantie-analyse (ANOVA) gebruikt (Field, 2018). Hiermee kon worden onderzocht of de vijf doodsattitudes tussen de drie condities acceptatie, ontkenning en controle significant van elkaar verschilden.

Daarnaast werd voor de Positive and Negative Affect Schedule 7-punts Likertschaal van Watson et al. (1988) een onafhankelijke t-toets gebruikt (Field, 2018). Deze vragenlijst gold alleen voor de condities acceptatie en ontkenning. Met behulp van de t-toets kon worden bepaald of er een significant verschil was in zowel positieve als negatieve emoties tussen de twee condities acceptatie en ontkenning.

Om te kunnen vaststellen of de fragmenten in conditie acceptatie en ontkenning daadwerkelijk een accepterende of ontkenkende doodsattitude vertoonden, is voor beide condities een onafhankelijke t-toets uitgevoerd. Met deze t-toets werd onderzocht of de manipulatiecheck een significant verschil vond (Field, 2018).

Resultaten

Manipulatiecheck

Om te controleren of de beoogde doodsattitudes acceptatie en ontkenning als verschillend werden waargenomen in de fragmenten tussen de condities acceptatie en ontkenning, was er een manipulatiecheck toegevoegd. Uit een onafhankelijke t-toets voor manipulatiecheck bleek er een significant verschil te zijn in acceptatie vertoond als doodsattitude door het personage tussen de condities acceptatie en ontkenning ($t(48.03) = 6.86, p = .001$). De deelnemers in de conditie acceptatie ($M = 3.94, SD = 1.67$) bleken een hogere Acceptatie aan te geven op de vraag, 'In hoeverre vond je dat Maggie de ziekte van haar moeder probeerde te accepteren?', dan de deelnemers uit de conditie ontkenning ($M = 1.62, SD = 0.85$). Uit een onafhankelijke t-toets voor manipulatiecheck bleek er een significant verschil te zijn in ontkenning vertoond als doodsattitude door het personage tussen de condities ontkenning en Acceptatie ($t(54.52) = 4.31, p = .001$). De deelnemers in de Conditie ontkenning ($M = 6.15, SD = 1.05$) bleken een hogere ontkenning aan te geven op de vraag, 'In hoeverre vond je dat Maggie de ziekte van haar moeder probeerde te ontkennen?', dan de deelnemers uit de conditie acceptatie ($M = 4.69, SD = 1.53$). Deze resultaten suggereren er een verschil tussen de twee fragmenten in de beoogde doodsattitudes van het personage zijn waargenomen door de deelnemers in de condities acceptatie en ontkenning.

Tabel 2. Analysetabel van de twee afhankelijke variabelen emoties en doodsattitudes
De gemiddelden (M) en standaardafwijkingen (SD) van de antwoorden op positieve en negatieve Emoties van deelnemers in de condities acceptatie, ontkenning en de vijf verschillende doodsattitudes Approach acceptance, Escape acceptance, Neutral acceptance, Fear of death en Death avoidance van deelnemers met fragmenten in condities Acceptatie (A), Ontkenning (O) en zonder fragmenten in de Controle conditie (C), (1 = helemaal mee oneens, 7 = helemaal mee eens).

	Conditie Acceptatie (N = 32)	Conditie Ontkenning (N = 26)	Conditie Controle (N = 38)
Emoties	M (SD)	M (SD)	
Positieve emoties	2.99 (0.90)	3.47 (0.79)	
Negatieve emoties	2.89 (1.16)	4.15 (1.39)	

Doodsattitudes	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>
Approach acceptance	3.06 (1.44)	2.83 (1.46)	3.02 (1.39)
Escape acceptance	2.76 (1.40)	2.62 (1.24)	2.66 (1.39)
Neutral acceptance	5.96 (0.98)	5.37 (1.35)	5.41 (1.34)
Fear of death	3.37 (1.25)	3.78 (1.77)	3.68 (1.31)
Death avoidance	3.04 (1.31)	3.65 (1.68)	3.63 (1.43)

Doodsattitudes van de kijkers

Uit een onafhankelijke eenweg variantie-analyse (ANOVA) bleek geen significant effect van de drie condities Acceptatie, Ontkenning en Controle tussen de vijf doodsattitudes: angst voor de dood (*fear of death*) ($F(2, 93) < 1, p = .505$), vermijden van de dood (*death avoidance*) ($F(2, 93) = 1.77, p = .176$), neutrale acceptatie tegenover de dood (*neutral acceptance*) ($F(2, 93) = 2.29, p = .107$), omarmen van de dood (*approach acceptance*) ($F(2, 93) < 1, p = .805$) en bevrijding door de dood (*escape acceptance*) ($F(2, 93) < 1, p = .918$), waargenomen.

Kortom, er zijn geen significante verschillen gevonden in de vijf doodsattitudes tussen de drie condities Acceptatie, Ontkenning en Controle. Daarnaast tonen de gemiddelden van de vijf doodsattitudes in de controle conditie, waar deelnemers geen fragment hebben bekeken, dat er geen verandering teweeg gebracht is in de gemiddelden van de vijf doodsattitudes tussen de condities acceptatie en ontkenning waar deelnemers wel een fragment hebben bekeken. Zoals te zien is **in tabel 2**, lijken de gemiddelden van elke doodsattitude tussen de drie condities hetzelfde. Opvallend genoeg heeft de doodsattitude ‘neutrale acceptatie tegenover de dood’ als enige een positieve waarde in de gemiddelden, in vergelijking met de andere vier doodsattitudes die onder het middelpunt liggen.

Emoties van de kijkers

Uit een t-toets voor Emoties bleek een significant verschil in het ervaren van positieve emoties na het bekijken van een fragment tussen de twee condities acceptatie en ontkenning ($t(55.56) = 2.17, p = .017$). De positieve emoties van de deelnemers in de acceptatie conditie ($M = 3.00, SD = 0.90$) bleken gemiddeld lager te liggen dan die van de deelnemers uit de conditie ontkenning ($M = 3.47, SD = 0.79$).

Eveneens is er een t-toets uitgevoerd voor het ervaren van negatieve emoties na het bekijken van een fragment. Uit een t-toets voor Emoties bleek er een significant verschil te zijn

in negatieve emoties tussen de twee condities acceptatie en ontkenning ($t(48.76) = 3.70, p = <.001$). De negatieve emoties van de deelnemers in de conditie ontkenning ($M = 4.15, SD = 1.39$) bleken gemiddeld een stuk hoger te liggen dan die van de deelnemers uit de acceptatie conditie ($M = 2.89, SD = 1.16$). Deelnemers die het fragment met ontkenning hebben bekeken, ervoeren zowel sterkere positieve als negatieve emoties dan de deelnemers die het fragment met acceptatie hebben gezien, zoals getoond wordt in **tabel 2**.

Conclusie en discussie

Tot op heden is er beperkt onderzoek verricht naar de invloed van een ontkennende of accepterende doodsattitude van televisiepersonages in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes en emoties van de jongvolwassen kijker. Het doel van dit onderzoek was om de onderzoeksvragen ‘*Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes van jongvolwassen kijkers?*’ en ‘*Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de emoties van jongvolwassen kijkers?*’ te kunnen beantwoorden.

Doodsattitudes van de kijkers

De eerste onderzoeksvraag ‘*Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes van jongvolwassen kijkers?*’ werd geformuleerd met de verwachting dat wanneer het personage Maggie Pierce een accepterende of ontkennende doodsattitude vertoont, dit zou leiden tot respectievelijk een accepterende of ontkennende doodsattitude bij jongvolwassen kijkers. De verwachtingen van de huidige studie zijn gebaseerd op het onderzoek van Niemiec en Schulenberg (2011), die suggereerden dat deelnemers na het bekijken van een tragisch fragment de getoonde doodsattitude van het personage zouden overnemen. De onderzoekers benadrukten hierbij om empirisch onderzoek uit te voeren, aangezien de bevindingen tot nu toe gebaseerd waren op corpusanalyses. Echter, uit de resultaten van de huidige studie bleek dat er geen significant verschil is waargenomen in de drie condities, acceptatie, ontkenning en controle tussen de vijf doodsattitudes.

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat de doodsattitude van het personage Maggie Pierce geen verandering teweeg heeft gebracht op de doodsattitudes van de jongvolwassen kijker. Op basis van deze bevindingen kan worden geconcludeerd dat er geen empirisch bewijs is gevonden om de verwachtingen van Niemiec en Schulenberg (2011) te ondersteunen. Daarnaast lijkt het erop dat jongeren een ‘gezonde’ houding hebben ten opzichte van de dood. De doodsattitude neutrale acceptatie toonde als enige positieve waarden in tegenstelling tot de andere vier doodsattitudes die onder het middelpunt lagen. Mogelijkerwijs kan dit betekenen dat er geen overmatig negatieve of positieve doodsattitudes door de deelnemers werden ervaren.

In tegenstelling tot deze studie, zijn er in het onderzoek van Das et al. (2019) wel significante effecten gevonden op de doodsattitudes van de deelnemers. Binnen dat onderzoek werden drie condities blootgesteld aan verschillende filmeindes met een positieve, negatieve

of zowel positieve als negatieve uitkomst. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat jongeren de dood beangstigender vinden dan ouderen. Wat kan suggereren dat jongeren eerder geneigd zijn om een ontwijkende doodsattitude aan te nemen. Daarnaast toont het onderzoek van Russac et al. (2007) een piek aan in de doodsattitude ‘angst voor de dood’. Dit was opmerkelijk hoger bij jongeren dan bij ouderen. De bevindingen uit de bovengenoemde onderzoeken lijken in contrast te staan met de resultaten uit de huidige studie. De positieve waarden van de doodsattitude neutrale acceptatie lijken juist te suggereren dat jongeren zich mogelijk meer openstellen om over de dood te praten.

Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat dit komt door een verschuiving in de mentaliteit van jongvolwassenen uit generatie Z ten opzichte van de generaties voor hen (Sakdiyakorn et al., 2021). Wellicht is het onderzoek van Russac et al. (2007) gebaseerd op een generatie met andere levenservaring waardoor de resultaten minder relevant kunnen zijn. De hedendaagse generatie, Generatie Z, staat namelijk bekend om het opkomen voor hun belangen en het aansnijden en doorbreken van taboes. Het uitspreken van hun wensen en belangen doet deze generatie voornamelijk via verschillende mediakanalen (Holtkamp & Wolters, 2021). Dit is ook de eerste generatie die volledig is opgegroeid met toegang tot het internet (Šimić & Pap, 2021). Het gebruik van sociale media en het actief aanwezig zijn op verschillende platforms zou mogelijk kunnen zorgen voor meer blootstelling aan de dood wat zou kunnen leiden tot de doodsattitude neutrale acceptatie (Huang et al., 2018).

Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de manier waarop in het fragment omgegaan werd met de dood, de deelnemers te weinig heeft aangesproken (Schiappa et al., 2004). In verschillende literatuur wordt namelijk aangehaald dat eudaimonisch entertainment wel degelijk een effect heeft op jongvolwassenen (Das et al., 2019; Das en te Hennepe, 2020). Een voorbeeld hiervan is de serie ‘13 Reasons Why’, waar het onderwerp zelfmoord aan bod kwam. Deze serie kreeg zowel lof vanwege de manier waarop het actuele problemen aankaartte, maar ook kritiek vanwege het tonen van een te realistische weergave van zelfmoord (Jacobson, 2017; Wang & Parris, 2021). Jongeren leken de scène te interpreteren als erkenning en bevrijding van de dood (Cooper et al., 2018; Hong et al., 2019). Dit heeft ervoor gezorgd dat de scène werd verwijderd. Het is mogelijk dat het fragment in de huidige studie geen actuele weergave was van gebeurtenissen waarmee de deelnemers zich konden identificeren. Wat zou kunnen suggereren dat de deelnemers in de huidige studie niet voldoende aangetrokken werden door de doodsattitude van het personage.

Emoties van de kijkers

De tweede onderzoeksvraag ‘*Wat is de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de emoties van jongvolwassen kijkers?*’ werd gesteld met de verwachting dat als het personage een accepterende of ontkennende doodsattitude vertoont, dit zou leiden tot respectievelijk positieve of negatieve emoties bij de deelnemers. De resultaten tonen een significant verschil aan in zowel positieve als negatieve emoties tussen de condities acceptatie en ontkenning. De gemiddelden lijken te suggereren dat de gestelde verwachtingen genuanceerder liggen. Het ondersteunt niet de verwachting dat maar één emotie wordt ervaren na het bekijken van een tragisch fragment, maar toont juist aan dat de deelnemers in beide condities tegelijkertijd zowel positieve als negatieve emoties ervoeren.

Ondanks dat de focus werd gelegd op alleen het ervaren van één emotie, werd de mogelijkheid van het ervaren van gemengde emoties niet uitgesloten. In het onderzoek van Oliver (2008) werd eudaimonisch entertainment namelijk beschreven als het ervaren van zowel sombere als warme emoties. Bovendien versterken positieve emoties de intensiteit van negatieve emoties (Das et al., 2019; Das en te Hennepe, 2022). De resultaten uit het huidige onderzoek dragen hierdoor bij aan de studie van Das en te Hennepe (2022) die beschrijven dat er meer onderzoek gedaan zal moeten worden naar de mediërende rol van gemengde emoties na het bekijken van een tragisch fragment. Het is van belang om meer begrip te krijgen op wat de relatie van positieve en negatieve emoties kan betekenen bij het verwerken of omgaan met de dood na blootstelling aan tragische fragmenten.

Daarnaast werden in de conditie ontkenning na het bekijken van een ontkennende doodsattitude beide emoties als sterker ervaren dan in de conditie acceptatie. Deze bevindingen concluderen dat deelnemers zowel sterkere negatieve als positieve emoties ervaren na het bekijken van een personage met een ontkennende doodsattitude. Een mogelijke verklaring voor het sterker ervaren van emoties zou kunnen zijn dat een negatievere doodsattitude zoals ontkenning meer complexe emotionele reacties oproept dan een positievere doodsattitude zoals acceptatie. Zo toont het onderzoek van Das et al. (2019) aan dat een personage met gemengde emoties in een tragisch filmeinde de angst voor de dood en ontwijking van de dood verhoogd onder jongvolwassenen.

Een kanttekening is dat in de huidige studie niet is getoetst of een accepterende of ontkennende doodsattitude meer negatieve of positieve emoties teweeg heeft gebracht. Daardoor kan hier geen bewering over worden gedaan. Ook zijn de gemiddelde scores in beide condities vrij laag zijn gebleven. Dit betekent dat de deelnemers geen intense negatieve emoties hebben ervaren tijdens het kijken, maar ook geen intense positieve emoties. Een aannemelijke

verklaring voor het uitblijven van hogere waarden kan zijn dat de fragmenten te kort waren of te weinig achtergrondinformatie boden. Daardoor zouden de deelnemers zich niet voldoende kunnen hebben geïdentificeerd met het personage. Het ontlocken van identificatie stelt mensen in staat om dezelfde emoties te ervaren. Wat wordt versterkt wanneer er een emotionele connectie ontstaat tussen het personage en de kijker (Giles, 2002). Volgens Bandura's *social learning theory* (1977) maakt het observeren van personages het mogelijk om dezelfde houdingen en emoties over te nemen. Een te kort fragment zou dit proces verstoord kunnen hebben. Het toevoegen van identificatie in een vervolgonderzoek als variabele zou mogelijk duidelijk maken of dit een rol kan spelen.

Limitaties en toekomstig onderzoek

De huidige studie neemt andere resultaten waar dan werd verwacht. Op de invloed van doodsattitudes in eudaimonisch entertainment op de doodsattitudes van jongvolwassen kijkers is geen significant verschil gevonden. Het is mogelijk dat dit effect is uitgebleven doordat het fragment te kort was of doordat het de deelnemers niet aansprak. Wellicht, kan door vervolgonderzoek vastgesteld worden hoelang een fragment zou moeten duren om een effect teweeg te brengen in de doodsattitudes van jongvolwassen kijkers. Daarnaast wordt aanbevolen om te onderzoeken wat voor eudaimonisch entertainment jongvolwassenen aangrijpt. Mogelijkerwijs zou daarbij niet op één onderdeel van eudaimonisch entertainment moeten worden gefocust. Eventueel zou er gebruik gemaakt kunnen worden van een combinatie met verschillende platforms waar jongvolwassenen veel gebruik van maken.

Opmerkelijk genoeg kwam er ook gedeeltelijk een andere uitkomst op de verwachting van positieve of negatieve emoties na het bekijken van een personage met een ontkennende of accepterende doodsattitude. De resultaten tonen aan dat de deelnemers niet alleen één specifieke emotie ervoeren, maar twee emoties tegelijkertijd. Deze bevinding, in combinatie met het onderzoek van Das en te Hennepe (2022), suggereert dat er meer onderzoek nodig is naar de invloed van gemengde emoties in eudaimonisch entertainment.

Daarnaast wordt voor het repliceren van de huidige studie aangeraden om een extra variabele zoals identificatie toe te voegen. Jongvolwassenen veranderen per generatie van interesses en behoeftes zoals te zien is in de huidige generatie Z. Mogelijk kan deze variabele meer inzicht bieden over jongvolwassenen en de invloed van eudaimonisch entertainment.

Literatuurlijst

- Cicirelli, V. G. (2001). Personal meanings of death in older adults and young adults in relation to their fear of deaths. *Death Studies*, 25(8), 663–683.
<https://doi.org/10.1080/713769896>
- Coombs, S. (2014). Death wears a t-shirt – listening to young people talk about death. *Mortality*, 19(3), 284–302. <https://doi.org/10.1080/13576275.2014.916257>
- Cooper, M. C., Bard, D., Wallace, R. M. M., Gillaspay, S. R., & DeLeon, S. (2018). Suicide attempt admissions from a single children’s hospital before and after the introduction of netflix series 13 reasons why. *Journal of Adolescent Health*, 63(6), 688–693. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.08.028>
- Cox, M., Garrett, E., & Graham, J. R. (2005). Death in disney films: Implications for children’s understanding of death. *Omega - Journal of Death and Dying*, 50(4), 267–280. <https://doi.org/10.2190/q5vl-klf7-060f-w69v>
- Das, E., & te Hennepe, L. T. (2022). Touched by tragedy. *Journal of Media Psychology*, 34(6), 323–333. <https://doi.org/10.1027/1864-1105/a000329>
- Das, E., Van der Elsen, M., Klein Brinke, E., Klein Swormink, W., Kloosterboer, Y., & Oomen, S. (2019). It depends on how it ends: When tragic movie endings invite viewers to approach the fundamental fear of death. *Paper presented at the 69th Annual International Communication Association Conference*, Washington, D.C.
- De Graaf, A., & Das, E. (2022). Portrayals of threatened needs and human virtue: a review of the content of eudaimonic entertainment. *Annals of the International Communication Association*, 1–29. <https://doi.org/10.1080/23808985.2022.2130811>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using ibm spss statistics* (5e ed). SAGE Publications Limited.
- Freytag, J., & Ramasubramanian, S. (2019). Are television deaths good deaths? A narrative analysis of hospital death and dying in popular medical dramas. *Health Communication*, 34(7), 747–754. <https://doi.org/10.1080/10410236.2018.1434735>
- Frijda, N. H. (1986). *The emotions*. Cambridge University Press.
- Furer, P., & Walker, J. E. (2008). Death anxiety: A cognitive-behavioral approach. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 22(2), 167–182.
<https://doi.org/10.1891/0889-8391.22.2.167>
- Gerrig, R. J. (1993). *Experiencing narrative worlds: On the psychological activities of*

- reading*. Yale University Press.
- Gibson, M. (2001). Death scenes: Ethics of the face and cinematic deaths. *Mortality*, 6(3), 306–320. <https://doi.org/10.1080/13576270120082952>
- Giles, D. E. A. (2002). Parasocial Interaction: A review of the literature and a model for future research. In *Media Psychology* (Vol. 4, Nummer 3, pp. 279–305). Taylor & Francis. https://doi.org/10.1207/s1532785xmep0403_04
- Graham, J. R., Yuhas, H., & Roman, J. R. (2018). Death and coping mechanisms in animated disney movies: A content analysis of disney films (1937–2003) and disney/pixar films (2003–2016). *Social sciences*, 7(10), 199. <https://doi.org/10.3390/socsci7100199>
- Greenberg, J., Pyszczynski, T., Solomon, S. (1986). *The Causes and consequences of a need for Self-Esteem: A terror management theory*. In Baumeister, R.F. (eds) Public Self and Private Self. Springer Series in Social Psychology. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-9564-5_10
- Holtkamp, M., & Wolters, L. (2021). Rapportage de beleving rondom sterven en het stervensproces in 2021 [PDF]. Geraadpleegd van https://landelijkexpertisecentrumsterven.nl/wp-content/uploads/Rapportage-de-beleving-rondom-sterven-en-het-stervensproces-in-2021.def_.pdf
- Hong, V., Foster, C. E., Magness, C. S., McGuire, T. P., Smith, P., & King, C. A. (2019). 13 reasons why: Viewing patterns and perceived impact among youths at risk of suicide. *Psychiatric Services*, 70(2), 107–114. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201800384>
- Huang, Z., Huang, X., & Jiang, Y. (2018). The Impact of death-related media information on consumer value orientation and scope sensitivity. *Journal of Marketing Research*, 55(3), 432–445. <https://doi.org/10.1509/jmr.16.0282>
- Jacobson, S. L. (2017). Thirteen reasons to be concerned about 13 reasons why. *The Brown University Child and Adolescent Behavior Letter*, 33(6), 8. <https://doi.org/10.1002/cbl.30220>
- Khoo, G. S., & Graham-Engeland, J. E. (2016). The benefits of contemplating tragic drama on self-regulation and health. *Health Promotion International*, 31(1), 187–199. <https://doi.org/10.1093/heapro/dau056>
- Manceau, D., & Tissier-Desbordes, E. (2006). Are sex and death taboos in advertising? *International Journal of Advertising*, 25(1), 9–33. <https://doi.org/10.1080/02650487.2006.11072949>

- Maxfield, M., Pyszczynski, T., Kluck, B., Cox, C. R., Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Weise, D. R. (2007). Age-related differences in responses to thoughts of one's own death: Mortality salience and judgments of moral transgressions. *Psychology and Aging, 22*(2), 341–353. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.22.2.341>
- Niemiec, R. M., & Schulenberg, S. E. (2011). Understanding death attitudes: The integration of movies, positive psychology, and meaning management. *Death Studies, 35*(5), 387–407. <https://doi.org/10.1080/07481187.2010.544517>
- Oliver, M. B. (2008). Tender affective states as predictors of entertainment preference. *Journal of Communication, 58*(1), 40–61. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2007.00373.x>
- Oliver, M. B., & Hartmann, T. (2010). Exploring the role of meaningful experiences in users appreciation of good movies. *Projections, 4*(2). <https://doi.org/10.3167/proj.2010.040208>
- Oliver, M. B., Hartmann, T., & Woolley, J. K. (2012). Elevation in response to entertainment portrayals of moral virtue. *Human Communication Research, 38*(3), 360–378. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2012.01427.x>
- Oliver M. B., Raney, A. A., Slater, M.D., Appel, M., Hartmann, T., Bartsch, A., ..., & Das, E. (2018). Self-transcendent media experiences: Taking meaningful media to a higher level. *Journal of Communication* 00, 1–10. doi: 10.1093/joc/jqx020
- Rieger, D., & Hofer, M. D. (2017). How movies can ease the fear of death: The survival or death of the protagonists in meaningful movies. *Mass Communication and Society, 20*(5), 710–733. <https://doi.org/10.1080/15205436.2017.1300666>
- Russac, R. J., Gatliff, C., Reece, M., & Spottswood, D. (2007). Death anxiety across the adult years: An examination of age and gender effects. *Death Studies, 31*(6), 549–561. <https://doi.org/10.1080/07481180701356936>
- Sakdiyakorn, M., Golubovskaya, M., & Solnet, D. (2021). Understanding generation z through collective consciousness: Impacts for hospitality work and employment. *International Journal of Hospitality Management, 94*, 102822. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102822>
- Schiappa, E., Gregg, P., & Hewes, D. E. (2004). Can a television series change attitudes about death? A study of college students and six feet under. *Death Studies, 28*(5), 459–474. <https://doi.org/10.1080/07481180490437581>
- Šimić, M., & Pap, A. (2021). Generation z buying behavior change in the covid-19 pandemic context. *Ekonomski Vjesnik, 34*(2), 361–370. <https://doi.org/10.51680/ev.34.2.9>

- Tenzek, K. E., & Nickels, B. M. (2019). End-of-life in disney and pixar films: An opportunity for engaging in difficult conversation. *Omega - Journal Of Death And Dying*, 80(1), 49–68. <https://doi.org/10.1177/0030222817726258>
- Twenge, J. M. (2023). *Generations: The real differences between gen z, millennials, gen x, boomers, and silents—and what they mean for america’s future* (1e ed.). Simon and Schuster.
- Van Heertum, R., Kashani, T., Nocella, A., & Frymer, B. (2010). *Hollywood’s exploited: public pedagogy, corporate movies, and cultural crisis*. Palgrave Macmillan.
- Wang, H., & Parris, J. (2021). Popular media as a double-edged sword: An entertainment narrative analysis of the controversial Netflix series 13 reasons why. *Plos One*, 16(8), e0255610. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255610>
- Watson, D. I., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The panas scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063–1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Wong, P. T. P., Reker, G. T., & Gesser, G. (1994). *Death attitude profile-revised: A multidimensional measure of attitudes toward death*. In R. A. Neimeyer (Ed.), *Death anxiety handbook: Research, instrumentation, and application* (pp. 121 – 148). Washington, DC: Taylor & Francis.

Bijlage 1

Vragenlijst DAP-R schaal (doodsattitudes)

Lees elke stelling aandachtig door om vervolgens te kunnen beslissen in hoeverre u het ermee eens bent of oneens. 1 = helemaal mee oneens; 2 = niet mee eens; 3 = matig mee oneens; 4 = neutraal; 5 = redelijk mee eens; 6 = mee eens; 7 = helemaal mee eens.

Approach Acceptance

1. De dood houdt een belofte in van een nieuw en heerlijk leven
2. Ik zie de dood als een overtocht naar een eeuwige en zalige plek
3. De dood is een vereniging met God en eeuwig geluk
4. Ik kijk uit naar een hereniging met mijn dierbaren nadat ik ben overleden
5. Er is één ding dat mij rust geeft bij het vooruitzicht van de dood, namelijk mijn geloof in een leven na de dood
6. Ik denk dat ik in de hemel zal zijn nadat ik ben gestorven
7. Ik kijk uit naar het leven na de dood
8. De dood is een toegangsweg tot een plaats van ultieme tevredenheid
9. Ik geloof dat de hemel een veel betere plaats zal zijn dan deze wereld
10. De dood maakt een bevrijding van mijn ziel mogelijk

Fear of Death

11. De onzekerheid van het niet weten wat er gebeurt na de dood baart mij zorgen
12. Ik heb een intense angst voor de dood
13. Het feit dat de dood het einde zal betekenen van alles zoals ik het ken, maakt me bang
14. Ik raak verontrust door het definitieve van de dood
15. Het vooruitzicht van mijn eigen dood maakt mij angstig
16. Het onderwerp van leven na de dood baart mij erge zorgen
17. De dood is zonder twijfel een grimmige ervaring

Death Avoidance

18. Ik vermijd gedachten over de dood ten allen tijden
19. Ik probeer zo min mogelijk over de dood na te denken
20. Ik probeer niets te maken te hebben met het onderwerp van de dood
21. Ik vermijd het denken over de dood in het algemeen
22. Wanneer de gedachte aan de dood in mij opkomt, probeer ik deze te verdringen

Escape Acceptance

- 23. Ik zie de dood als een bevrijding van de last van dit leven
- 24. Ik beschouw de dood als een bevrijding
- 25. De dood betekent een verlossing uit deze verschrikkelijke wereld
- 26. De dood is een bevrijding van lijden en pijn
- 27. De dood kan een einde maken aan al mijn problemen

Neutral Acceptance

- 28. De dood is simpelweg een onderdeel van het proces van het leven
- 29. De dood is een natuurlijk aspect van het leven
- 30. De dood moet beschouwd worden als een natuurlijke, onbetwistbare en onontkoombare gebeurtenis
- 31. De dood is goed noch slecht
- 32. Ik ben niet bang voor de dood, maar ik zit er ook niet op te wachten

Bijlage 2

Vragenlijst PANAS-schaal (emoties)

Geef van een schaal van 1 t/m 7 aan hoe jij je hebt gevoeld tijdens het bekijken van het fragment. 1 = helemaal mee oneens: 2 = mee oneens: 3 = redelijk mee oneens: 4 = neutraal: 5 = redelijk mee eens: 6 = mee eens: 7 = helemaal mee eens.

1. Het fragment wekte de emotie geïnteresseerd bij mij op
2. Het wekte de emotie overstuur raken bij mij op
3. Het wekte de emotie opgewekt bij mij op
4. Het wekte de emotie terneergeslagen bij mij op
5. Het wekte de emotie sterk bij mij op
6. Het wekte de emotie schuldig bij mij op
7. Het wekte de emotie angstig bij mij op
8. Het wekte de emotie vijandig bij mij op
9. Het wekte de emotie enthousiast bij mij op
10. Het wekte de emotie zelfverzekerd bij mij op
11. Het wekte de emotie prikkelbaar bij mij op
12. Het wekte de emotie alert bij mij op
13. Het wekte de emotie beschaamd bij mij op
14. Het wekte de emotie geïnspireerd bij mij op
15. Het wekte de emotie nerveus bij mij op
16. Het wekte de emotie vastberaden bij mij op
17. Het wekte de emotie aandachtig bij mij op
18. Het wekte de emotie zenuwachtig bij mij op
19. Het wekte de emotie energiek bij mij op
20. Het wekte de emotie bang bij mij op

Positieve affect score: 1, 3, 5, 9, 10, 12, 14, 16, 17 en 19.

Negatieve affect score: 2, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 15, 18 en 20.

Bijlage 3

Checklist ETC-GW (versie 1.8, april 2022)

U vult de vragen in door bij het gekozen antwoord te klikken op het vierkantje

Na klikken verschijnt er in dit vierkantje een kruis

1. Gaat u data verzamelen bij proefpersonen?

Ja → doorgaan met vragenlijst

Nee → Wordt er gebruik gemaakt van een bestaande dataset en wordt voldaan aan de ETC-GW richtlijnen**?

Ja → toetsing is niet noodzakelijk → einde checklist

Nee → neem contact op met de ETC-GW om te bekijken of toetsing noodzakelijk is

** Richtlijnen: - er is ethische goedkeuring verleend voor de oorspronkelijke dataverzameling, - deelnemers hebben toestemming gegeven voor hergebruik van de onderzoeksdata ofwel het hergebruik past binnen het oorspronkelijke onderzoeksdoel.

2. Is een zorginstelling bij het onderzoeksplan betrokken?

Toelichting: dit is het geval als één van de situaties a/b/c hierna van toepassing is op het voorgenomen onderzoek.

A. één of meer medewerkers van een zorginstelling is bij het onderzoek betrokken als opdrachtgever of verrichter/uitvoerder

B. het onderzoek vindt plaats binnen de muren van de zorginstelling, en dient naar de aard van het onderzoek normaliter niet buiten de muren van de zorginstelling plaats te vinden

C. aan het onderzoek nemen patiënten/cliënten van de zorginstelling (in de hoedanigheid van behandeling) deel

Nee → doorgaan met vragenlijst

Ja → Heeft een Medisch-Ethische Toetsingscommissie geoordeeld dat het geplande onderzoek niet WMO-plichtig is of voldoet het onderzoek aan een van de [standaard onderzoeksmethoden](#), zoals beschreven door de ETC-GW?

Ja → doorgaan met vragenlijst

Nee → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#). Als toetsing door een erkende METC reeds heeft plaatsgevonden → doorgaan met vragenlijst. Als deze toetsing nog niet heeft plaatsgevonden → einde checklist

3. Is er sprake van een [medisch-wetenschappelijk onderzoek dat mogelijk risico's met zich meebrengt](#) voor de deelnemende persoon?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#) → einde checklist

Standaard-onderzoeksmethode

4. Valt de methode van het beoogde onderzoek onder een van de [beschreven standaardonderzoeken](#) van de FdL of FFTR?

- Ja → Standaard evaluatie- en attitudeonderzoek (1) → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist

Deelnemende personen

5. Gaat het bij het voorgenomen onderzoek om een gezonde populatie?

- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk**, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

** Uitzondering voor onderzoek met patiënten die deelnemen aan een van de beschreven standaardonderzoeken op gebied van de taal- en spraakpathologie

6. Is er sprake van onderzoek bij minderjarigen (<16 jaar) of bij wilsonbekwamen?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

Aard van het onderzoek

7. Wordt er een methode gebruikt die het mogelijk maakt bij toeval een bevinding te doen waarvan de deelnemende persoon op de hoogte zou moeten worden gesteld?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

8. Worden deelnemende personen aan handelingen onderworpen of worden aan de deelnemende personen bepaalde gedragswijzen opgelegd die ongerief kunnen inhouden?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

9. Zijn de in te schatten risico's verbonden aan het onderzoek minimaal?

- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

10. Wordt er een andere vergoeding geboden aan de deelnemende personen dan gebruikelijk?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

11. Indien er [misleiding](#) plaatsvindt, voldoet de procedure dan aan de eisen zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Misleiding is niet van toepassing

12. Wordt voldaan aan de standaardregels in verband met [anonimiteit en privacy](#) zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

Afname van het onderzoek

13. Worden deelnemers geworven via het Radboud Research Participation System (SONA) en/of wordt het onderzoek in het CLS Lab uitgevoerd?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

14. Wordt het onderzoek bij een externe instelling (bijv. school,) uitgevoerd?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Heeft/krijgt u schriftelijke toestemming van deze instelling?
  - Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
  - Ja → doorgaan met vragenlijst

15. Is er een aanspreekpunt waar deelnemende personen terecht kunnen met vragen over het onderzoek en worden zij hiervan op de hoogte gesteld?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

16. Wordt aan deelnemende personen duidelijk waar klachten over deelname aan het onderzoek kunnen worden geuit en hoe deze behandeld zullen worden?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

17. Zijn de deelnemende personen volledig vrij om deel te nemen aan het onderzoek, en om hiermee op elk moment te stoppen wanneer zij dat willen, om welke reden dan ook?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

18. Worden deelnemende personen voorafgaand aan deelname voorgelicht over doel, aard en duur, risico's en bezwaren van de studie? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

19. Tekenende deelnemende personen en/of hun vertegenwoordigers voor toestemming deelname aan onderzoek? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → **checklist afgerond**

Als u de ingevulde resultaten wilt vastleggen, kunt u het ingevulde bestand opslaan.

Als u een goedkeuring van de ETC-GW nodig hebt wegens de vereiste van een tijdschriftredactie of een subsidieverstrekker, zult u de formele toetsprocedure van de ETC-GW moeten doorlopen.

Bijlage 4

Verklaring geen fraude en plagiaat

Ondergetekende
[voornaam, achternaam en studentnummer],

Chymana van Welij (s1089408)

Pre-masterstudent aan de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen,

verklaart dat de beoordeelde scriptie volledig oorspronkelijk is en uitsluitend door hem/haarzelf geschreven is. Bij alle informatie en ideeën ontleend aan andere bronnen, heeft ondergetekende expliciet en in detail verwezen naar de vindplaatsen. De erin gepresenteerde onderzoeksgegevens zijn door ondergetekende zelf verzameld op de in de scriptie beschreven wijze.

Plaats en datum:

Ede, 09 – 06 - 2023

Handtekening:

Chymana van Welij